

KATRIEN DE VAAN

Raadsleden, eigen je de decentralisaties toe!

Draait het bij de decentralisaties niet om politieke keuzes? Ik verwonder me al een paar jaar over het uitblijven daarvan. We hebben het immers over een grote verschuiving van taken naar het gemeentelijk domein, die bovendien gepaard gaat met grote bezuinigingen. Dan zou je denken: gemeenten gaan prioriteiten stellen, ondersteuningsniveaus bepalen, vaststellen wie er in ieder geval niet buiten de boot mogen vallen. Maar nee, die vragen schuiven ze telkens opnieuw voor zich uit, enkele gemeenplaatsen die elke gemeente in ‘visiedocumenten’ overneemt – en daarmee geen enkele politieke betekenis meer hebben – daargelaten. De decentralisaties verzanden ondertussen in een ingewikkeld proces dat alleen nog te begrijpen is door ingewijden, en die ingewijden zijn nu net niet de raadsleden die het politieke debat moeten voeren. Er is dus iets grondig mis met hoe de decentralisaties worden aangepakt en gemeenteraden moeten zich dit aantrekken.

Ik zal me in deze column beperken tot een van de factoren die het op gang brengen van de politieke besluitvorming rondom de decentralisaties bemoeilijken: regionale samenwerking. Gemeenten gaan op grote schaal regionaal samenwerken bij de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet en Participatiewet, iets wat deels door de wetgever zo is bepaald, maar deels voortkomt uit schaalvoordelen. Maar iedereen is het erover eens – en dit blijkt ook steeds uit onderzoek – dat de democratische sturing en controle op regionaal niveau beperkt is. Oplossingen worden gezocht in formele structuren, zoals aanpassing van wetgeving (de Wet op de gemeenschappelijke regelingen (Wgr)) en de uitbreiding van de bevoegdheden van lokale rekenkamercommissies. Ik denk echter dat het meer zin heeft om oplossingen te zoeken in het faciliteren van het politiek debat op regionaal niveau.

Vele rekenkamer(commissie)s hebben onderzoek uitgevoerd naar regionale samenwerking, ‘verbonden partijen’ in de terminologie van de Wgr. Zij constateren telkens opnieuw dat gemeenteraden onvoldoende informatie hebben om te controleren wat er op regionaal niveau gebeurt, en er ook niet om vragen.

Daar waar die informatie er wel is, gebruiken raden deze onvoldoende. Het controlegat hangt dus niet zozeer samen met beperkingen die uit formele afspraken en regelingen voortvloeien, maar met gedrag. Dat gedrag komt voort uit een gebrek aan kennis en motivatie bij raadsleden, en die hangen met elkaar samen: raadsleden zien vooral de beperkingen op regionaal niveau en weten vaak niet goed hoe ze wel invloed uit kunnen oefenen. Doordat ze de mogelijkheden niet zien, zijn ze ook weinig gemotiveerd om op dat niveau te handelen.

De omvang, het financieel en maatschappelijk belang van de taken die nu door de decentralisaties op het regionale niveau worden georganiseerd, is echter dusdanig, dat het onacceptabel is dat gemeenteraden hun verantwoordelijkheid op dit vlak niet nemen. Door het politieke debat op regionaal niveau te stimuleren en faciliteren, kan aan raadsleden duidelijk gemaakt worden dat het wel mogelijk is om op dit niveau te sturen en te controleren, en zullen ze dit hopelijk ook gaan doen. Mijn advies is om daarbij niet te verzanden in structuurdiscussies die op de korte termijn geen effect zullen sorteren, maar te zoeken naar praktische oplossingen.

Dat begint bij het op regionaal niveau, herhaaldelijk en periodiek, bij elkaar brengen van raadsleden, collegeleden, aanbieders, cliënten en andere inwoners. Richt de discussie op wat er echt toe doet: doelgroepen, kwaliteit van dienstverlening, gewenste beleidsbewegingen en – natuurlijk – geld; kortom, prioriteitstelling. Die prioriteiten kunnen gemeenteraden helpen om te sturen en te controleren, deze dienen immers leidend te zijn voor de beleidsontwikkeling door de colleges. De gemeenteraden kunnen colleges de opdracht geven om dat gezamenlijk met de andere colleges in de regio te doen en daarbij te zoeken naar overeenstemming. En ze kunnen colleges vragen hen daar tijdig, periodiek en vooral in begrijpelijke taal en op hoofdlijnen over te informeren. Die informatie kunnen ze dan vervolgens weer gebruiken in de periodieke regionale discussie.

Voor 2015 is het nu te laat, maar het zou mooi zijn als 2015 het overgangsjaar wordt waarin gemeenteraden de kaders voor de volgende jaren stellen, en hun kaderstellende mogelijkheden niet ongemerkt worden ingeperkt door de ambtelijke en bestuurlijke voorbereidingen.